

Sygn. akt II CSK 841/15

POSTANOWIENIE

Dnia 16 czerwca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Kozłowska

w sprawie z powództwa A. B.

przeciwko Z. S.

i kuratorowi zmarłego H. S.: A. S.

o zaprzeczenie ojcostwa,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 16 czerwca 2016 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powódki

i skargi kasacyjnej pozwanego kuratora zmarłego H. S.:

A. S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim

z dnia 22 czerwca 2015 r., sygn. akt II Ca 807/14,

odmawia przyjęcia obu skarg kasacyjnych do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 22 czerwca 2015 r. Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim oddalił apelacje powódki oraz kuratora zmarłego H. S. od wyroku Sądu Rejonowego w Bełchatowie oddalającego powództwo skierowane przeciwko kuratorowi i matce powódki Z. S. o zaprzeczenie ojcostwa, wskazując na prawidłowość rozstrzygnięcia z uwagi na wniesienie powództwa po upływie terminu z art. 70 § 1 k.r.o.

Skargi kasacyjne od wyroku Sądu Okręgowego wnieśli powódka i kurator H. S.. We wnioskach o przyjęcie skarg kasacyjnych do rozpoznania oboje skarżący wskazali na potrzebę wykładni art. 70 § 1 k.r.o. przy czym w skardze kasacyjnej kuratora jest mowa o potrzebie dokonania wykładni tego przepisu ponieważ budzi on poważne wątpliwości co do zgodności z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. W skardze kasacyjnej powódki odwołano się nadto do przesłanki istnienia zagadnienia prawnego, formułując go następująco: „czy w razie odmowy przez prokuratora wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa na podstawie art. 86 k.r.o., sąd może na podstawie art. 5 k.c. nie uwzględnić terminu do wytoczenia tego powództwa przewidzianego dla dziecka w art. 70 § 1 k.r.o. wobec uznania powództwa przez stronę pozwaną i istnienia obiektywnych dowodów podważających pochodzenie dziecka od męża matki ?”

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Mimo powołania w obu skargach kasacyjnych ustawowych przesłanek z art. 398⁹ § 1 k.p.c., to jest przesłanek z punktów 1 i 2 tego artykułu, brak jest podstaw do przyjęcia, że przedstawiona argumentacja uzasadnia przyjęcie tych skarg do merytorycznego rozpoznania. Podkreślić przy tym należy, że wniosek zawarty w skardze kasacyjnej kuratora, odwołujący się do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. pozbawiony jest jurydycznego uzasadnienia. Ze szczątkowej argumentacji wynika, że skarżący kwestionuje odmowę zwrócenia się przez Sąd Okręgowy do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie zgodności powołanego przepisu z Konstytucją, uważa, że wykładnia tego przepisu dokonana przez Sąd jest „niepełna”. Skarżący pomija, że wystąpienie z pytaniem prawnym należy do uprawień sądu orzekającego a nie do jego obowiązków, a tym samym ustawodawca nie przewidział możliwości kontroli sposobu korzystania przez sąd z tego uprawnienia. Ponadto, przedstawienie Trybunałowi Konstytucyjnemu pytania prawnego przez sąd wchodzi w rachubę, gdy to sąd, a nie strona, poweźmie wątpliwości co do zgodności aktu prawnego z Konstytucją RP (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2010 r. IV KZ 8/10, OSNwSK 2010/1/621). Ponieważ art. 70 § 1 k.r.o. nie został uznany za niezgodny z Konstytucją, a kompetencja w tym zakresie przysługuje wyłącznie Trybunałowi Konstytucyjnemu (art. 188 Konstytucji), obowiązuje związanie sędziego ustawą

(art. 178 ust. 1 Konstytucji), co w jednakowym stopniu odnosi się do sędziów sądów powszechnych jak i sędziów Sądu Najwyższego.

Wątpliwość prawna ujęta w skardze kasacyjnej powódki w przytoczone wyżej pytanie nie stanowi podstawy do przyjęcia tej skargi do rozpoznania z uwagi na istotne, w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., zagadnienie prawne. Termin z art. 70 § 1 k.r.o. jest terminem zawitym, z upływem którego prawo pełnoletniego dziecka do powództwa o zaprzeczenie ojcostwa męża jego matki wygasa; upływ terminu zawitego sąd ma obowiązek wzięcia pod uwagę z urzędu. Nie budzi wątpliwości, że art. 5 k.c. nie stanowi normy nadrzędnej w stosunku do pozostałych przepisów prawa, nie modyfikuje tych przepisów. Zawiera jedynie konstrukcję nadużycia prawa czyli, będąc zarzutem obronnym, dotyczy sytuacji gdy uprawniony przysługujące mu uprawnienie wykonywa, co pozwala na korektę niewłaściwych z punktu widzenia etycznego rezultatów wykonywania przez uprawnionego przysługującego mu prawa podmiotowego. Jeżeli zaś po stronie uprawnionego brak jest prawa podmiotowego, czy też uprawnienia, art. 5 k.c. nie ma zastosowania. W wyroku z dnia 17 października 2000 r., SK 5/99 (OTK z 2000 r., nr 7, poz. 254) Trybunał Konstytucyjny, opowiadając się przeciwko „samoistnemu stosowaniu art. 5 k.c.”, rozumianemu jako zastępowanie przez ten przepis innych norm wskazał, że nie chodzi tu o normę nadrzędną pozwalającą na „zastępowanie szczegółowych instytucji prawa cywilnego przez tę klauzulę” oraz, że „klauzula generalna zawarta w art. 5 k.c. nie kształtuje praw podmiotowych ani nie zmienia praw wynikających z innych przepisów prawa”.

Skoro więc skutkiem upływu terminu zawitego jest wygaśnięcie uprawnienia z mocy ustawy, to zastosowanie przez sąd konstrukcji nadużycia, w sposób taki jak to rozumie i proponuje skarżąca, prowadziłoby do nabycia przez nią utraconego uprawnienia ponownie. Takie stanowisko pomija ugruntowane orzecznictwo Sądu Najwyższego, z którego wynika, że zastosowanie art. 5 k.c. nie może prowadzić do nabycia prawa (por. orzeczenia Sądu Najwyższego: z dnia 17 kwietnia 1951 r., C 603/50, OSN 1952, nr II, poz. 40; z dnia 5 listopada 1958 r., 2 CR 789/58, RPE 1959, nr 4, poz. 267; z dnia 7 grudnia 1965 r., III CR 278/65, OSN 1966/7-8/130; z dnia 2 kwietnia 1969 r., I PR 60/69, BiSN 1969/10/164; z dnia 8 listopada 1985 r., III CRN 343/85, OSN 1986/10/161; z dnia 5 czerwca 1997 r., I CKN 126/97,

nie publ.; z dnia 19 marca 2002 r., IV CKN 892/00, nie publ.). Argumentacja zawarta w skardze kasacyjnej powódki wskazuje raczej na potrzebę ingerencji ustawodawcy, nie uzasadnia natomiast przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z przedstawionych wyżej przyczyn należało odmówić przyjęcia obu skarg kasacyjnych do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

jw